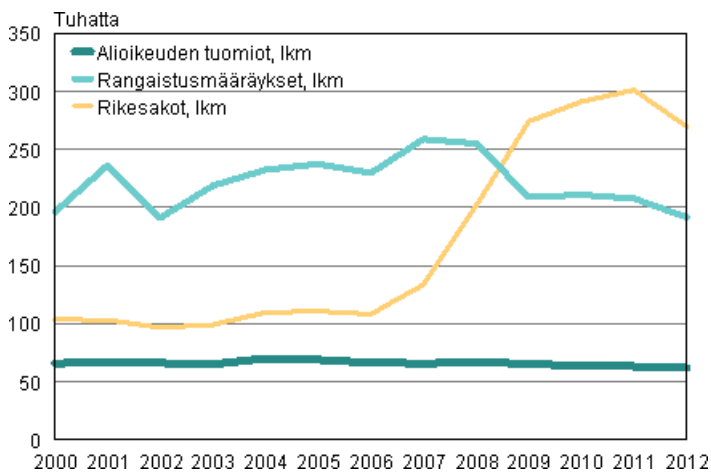

Syytetyt, tuomitut ja rangaistukset 2012

Rikoksista ja rikkomuksista rangaistuja 9 prosenttia edellisvuotta vähemmän

Tilastokeskuksen tietojen mukaan alioikeudessa tuomittuja sekä rangaistusmääräyssakoin ja rikesakoin rangaistuja oli vuonna 2012 yhdeksän prosenttia vähemmän kuin vuonna 2011. Alioikeudessa tuomittuja oli vähemmän kuin koskaan 2000-luvulla. Edellisvuoteen verrattuna suurin lasku tapahtui kuitenkin sakkorangaistuksissa. Uusinta rikosseuraamusta, valvontarangaistusta, tuomittiin 166 kertaa.

Alioikeudessa tuomitut, rangaistusmääräykset ja rikesakot 2000–2012 (lkm)

Vuonna 2012 rangaistuksia määrättiin yhteensä 523 000 henkilölle. Rangaistusten yhteismäärä oli 8,6 prosenttia pienempi kuin vuonna 2011. Alioikeuksissa tuomittiin 62 000 henkilöä, mikä oli 2,1 prosenttia edellisvuotta vähemmän. Sakkojen määrä laski vielä selvemmin: Vuonna 2012 rangaistusmääräyksellä sakkoihin tuomittiin lähes 191 000 henkilöä, mikä oli 7,8 prosenttia vähemmän kuin vuonna 2011. Rikesakkoja määrättiin puolestaan vajaalle 270 000 henkilölle. Rikesakkojen määrä laski edellisvuodesta 10,5 prosenttia. Rikesakoista 57 prosenttia määrättiin kameravalvonnan avulla.

Ehdottomaan vankeuteen tuomittiin 5 500 henkilöä, mikä on 8,0 prosenttia vähemmän kuin vuonna 2011. Näistä elinkautiseen vankeuteen tuomittiin 19 henkilöä. Lukumääräisesti eniten ehdottomia vankeusrangaistuksia tuomittiin, kun tuomion päärikoksena oli törkeä rattijuopumus (904), pahoinpitely (575) tai varkaus (484). Ehdottomaan vankeuteen tuomitun keskimääräinen rangaistuksen pituus oli 11,6 kuukautta, mikä oli 0,5 kuukautta enemmän kuin edellisvuonna.

Valvontarangaistuksen ensimmäisen kokonaisen voimassaolovuoden aikana valvontarangaistukseen tuomittiin 166 henkilöä. Rangaistuksen keskimääräinen kesto oli 3,2 kuukautta. Valvontarangaistusta tuomittiin useimmin rikoslain 23 luvun liikenne rikoksista (114) ja näistä yleisimmin törkeästä rattijuopuksesta (98).

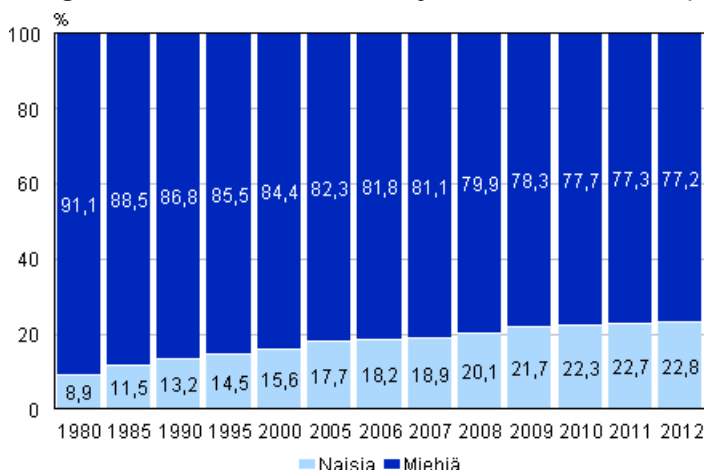
Ehdottoman vankeuden sijasta yhdyskuntapalveluun tuomittiin 2 400 henkilöä ja yhdyskuntapalvelua ehdollisen vankeustuomion ohessa sai 178 henkilöä. Vuonna 2012 ehdollisia vankeusrangaistuksia tuomittiin yhteensä lähes 14 600 henkilölle. Määrä laski 3,3 prosenttia edellisvuodesta. Oheissakon sai ehdollisen vankeuden yhteydessä 7 100 henkilöä.

Ehdottomaan ajokieltoon määrättiin 16 200 henkilöä vuonna 2012, mikä oli 1 000 vähemmän kuin edellisvuonna. Ehdollisen ajokiellon ilman alkoluokkaa sai 992 henkilöä ja alkoluokalla valvotun ajo-oikeuden 566 henkilöä. Liiketoimintakiellon sai 319 henkilöä. Keskimääräinen liiketoimintakiellon pituus oli 3,9 vuotta.

Vajaa neljännes rangaistukseen tuomituista naisia

Vuonna 2012 rangaistukseen tuomituista 23 prosenttia (119 000) oli naisia. Naisten osuus rikoksista rangaistuksista on kasvanut tasaisesti jo useamman vuosikymmenen ajan: Naisten osuus oli yhdeksän prosenttia vuonna 1980, 13 prosenttia vuonna 1990 ja 16 prosenttia vuonna 2000. Vuonna 2012 rangaistukseen tuomittujen naisten osuus pysyi edellisvuoden tasolla. Vuonna 2012 rikesakoista 26 prosenttia ja rangaistusmääräyksistä 20 prosenttia määrättiin naisille. Oikeudessa tuomituista naisista oli puolestaan 16 prosenttia (9 800), mikä oli 0,4 prosenttiyksikköä enemmän kuin 2011. Alioikeuksissa naisia tuomittiin huomattavasti useammin sakkoihin ja ehdolliseen vankeuteen kuin yhdyskuntapalveluun tai ehdottomaan vankeuteen.

Rangaistukseen tuomitut naiset ja miehet 1980–2012 (%)

Kaikista rangaistuksiin tuomituista 40 prosenttia oli iältään 30–49-vuotiaita. Nuoria, alle 21-vuotiaita, kaikista rangaistuksista oli 12 prosenttia. Oikeudessa tuomituista nuorten osuus oli suurempi, 17 prosenttia. Nuoria tuomittiin rangaistuksiin lähes yhtä usein kuin edellisvuonna.

Vuonna 2012 kaikista 523 000 rangaistukseen tuomitusta 7,7 prosenttia (40 400) oli ulkomaan kansalaisia. Edellisvuonna osuus oli 7,1 prosenttia. Ulkomaan kansalaisten osuus oli selvästi suurempi

rangaistusmääräyssakkoihin määrätystä (12,5 %) ja alioikeuksissa tuomituista (10,7 %) kuin rikesakkoihin määrätystä (3,7 %). Yli 54 prosenttia tuomituista ulkomaan kansalaisista ei asunut vakinaisesti Suomessa. Näiden tuomittujen ulkomaalaisten määrä on kasvanut viime vuosina nopeammin kuin Suomessa asuvien ulkomaalaisten määrä; Suomessa ei-vakinaisesti asuvia rangaistuja ulkomaalaisia oli yli 21 800, joka oli hieman enemmän kuin vuonna 2011. Rangaistuja Suomessa asuvia ulkomaan kansalaisia oli puolestaan vajaa 18 600, mikä oli lähes 500 vähemmän kuin edellisvuonna. Rangaistukseen tuomittujen joukossa oli kaikkiaan 152:n eri valtion kansalaisia. Näistä 77 prosenttia oli EU27-maiden ja muiden Euroopan valtioiden kansalaisia.

Tarkempia tietoja vuoden 2012 syytetyistä, tuomituista ja rangaistuksista löytyy 16.12.2013 julkaistusta katsauksessa sekä PX-Web tietokantapalvelussa.

Sisällys

1. Katsaus rangaistuksiin 2012.....	5
1.1. Käräjäoikeuksissa tuomittujen määrä laski kaksi prosenttia edellisvuodesta.....	5
1.2. Rikesakkoja 10 prosenttia edellisvuotta vähemmän.....	5
1.3. Yli puolet sakoista määrättiin liikenne rikoksista.....	6
1.4. Suurin osa yhteisösakoista tuomittiin työturvallisuusrikoksista.....	7
1.5. Vankeus, yhdyskuntapalvelu ja valvontarangaistus.....	8
1.6. Ehdottomaan vankeusrangaistukseen tuomittiin 37 nuorta miestä.....	12
1.7. Lähes neljännes rangaistukseen tuomituista naisia.....	12
1.8. Yli puolet rangaistukseen tuomituista ulkomaalaisista asuu muualla kuin Suomessa.....	13
1.9. Kaikki nuorisorangaistukseen tuomitut miehiä.....	13
1.10. Vapauttavia tuomioita 3 345.....	14
1.11. Valitusprosentti 11.....	14
1.12. Keskeiset muutokset rikosluokituksessa vuonna 2012.....	14

Taulukot

Taulukko 1. Sakot ja rikesakot 2012 (lkm, euro).....	7
Taulukko 2. Yhdyskuntapalveluun tuomitut alioikeuksissa hovioikeuspiireittäin 2012	9
Taulukko 3. Eräiden rikosten ehdottomat vankeusrangaistukset käräjäoikeuksissa 2007–2012.....	11

Liitetaulukot

Liitetaulukko 1. Ensimmäisessä oikeusasteessa syytetyt ja rangaistukseen tuomitut 1950, 1960, 1970, 1980–2012; rikesakot 1983–2012	15
--	----

Kuviot

Kuvio 1. Rikesakot suuruuden mukaan 2012 ja 2011 (lkm, euro).....	5
Kuvio 2. Sakot ja sakkokertymä 1995–2012 (lkm, euro).....	6
Kuvio 3. Vankeus- ja yhdyskuntapalvelutuomiot 1970-2012.....	8
Kuvio 4. Yhdyskuntapalvelun käyttöaste tuomitun sukupuolen ja iän mukaan 2012.....	9
Kuvio 5. Yhdyskuntapalvelun käyttö eri rikoksissa 2007–2012 (% enintään 8 kk:n ehdottomista vankeusrangaistuksista).....	10
Kuvio 6. Oikeudessa tuomittujen, rangaistusmääräyksen tai rikesakon saaneiden ikäryhmittäiset osuudet 2012 ja 2011 (%).....	12
Kuvio 7. Rangaistukseen tuomitut naiset ja miehet 2006–2012 (lkm).....	12
Kuvio 8. Ulkomaalaisten osuus tuomituista 2006–2012 (%).....	13
Kuvio 9. Valittaminen alioikeuksien rikostuomioista rangaistuslajeittain 2010–2012 (%).....	14
Laatuseloste: Syytetyt, tuomitut ja rangaistukset.....	16

1. Katsaus rangaistuksiin 2012

1.1. Käräjäoikeuksissa tuomittujen määrä laski kaksi prosenttia edellisvuodesta

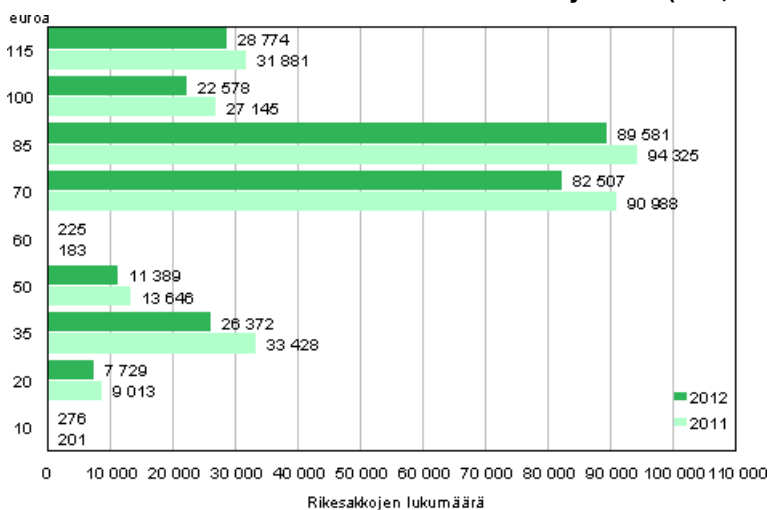
Vuonna 2012 annettiin 62 000 alioikeustuomiota, 191 000 rangaistusmääräyssakkoa ja 270 000 rikesakkoa. Rangaistusten yhteismäärä, 523 000, oli lähes yhdeksän prosenttia pienempi kuin vuonna 2011. Alioikeuksissa tuomittuja oli 1 300 vähemmän kuin edellisvuonna. Rangaistusmääräyksiä annettiin puolestaan yli 16 000 vähemmän ja rikesakkoja lähes 32 000 vähemmän kuin vuonna 2011. Hovioikeuksissa ensimmäisenä oikeusasteena tuomittiin kahdeksan henkilöä.

1.2. Rikesakkoja 10 prosenttia edellisvuotta vähemmän

Rikesakko on euromäärältään kiinteä, sakkoa lievempi varallisuusrangaistus. Sen käyttöalasta säädetään rikoslaisissa ja eri rikkomuksista määrättävän rikesakon suuruudesta valtioneuvoston asetuksella. Rikesakon suuruus oli vuonna 2012 yhdeksänportaisesti 10, 20, 35, 50, 60, 70, 85, 100 tai 115 euroa. Vuonna 2012 rikesakko voitiin määrätä tieliikennelain, ajoneuvolain tai vesiliikennelain lievimmistä rikkomuksista, vesikuluneuvorikkomuksesta, jätelain jäterikkomuksesta, kalastuslain kalastusrikkomuksesta, järjestyslain järjestysrikkomuksesta, alkoholilain lievimmistä rikkomuksista sekä moottorikäyttöisen ajoneuvon asiakirjoja koskevista rikkomuksista. Rikesakkoa voitiin myös määrätä vähäisestä rikoslain 41 luvun 6 §:ssä säädetystä toisen vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapidosta ja vähäisestä rikoslain 41 luvun 7 §:ssä tarkoitettua toisen vahingoittamiseen soveltuvan esineen luovuttamisesta alaikäiselle.

Vuodesta 2009 lähtien rikesakko on ollut eniten käytetty rangaistus. Rikesakkojen määrä nousi vuonna 2011 yli 300 000, mutta laski vuonna 2012 taas alle 2009 vuoden tason olleen 270 000. Rikesakoista 153 600 (57 %) määrättiin kameravalvonnan avulla ajoneuvoa pysäyttämättä. Näiden rikesakkojen määrä laski edellisvuodesta 9,3 prosenttia, mikä oli hieman vähemmän kuin lasku kaikkien rikesakkojen osalta, joka oli 10,5 prosenttia. Eniten määrättiin 85 euron rikesakkoja (90 000 kappaletta) ja toiseksi eniten 70 euron rikesakkoja (83 000 kappaletta). Rikesakko, jonka suuruus on 85 euroa, voidaan määrätä moottorikäyttöisen ajoneuvon (pl. mopo) kuljettajalle enintään 15 kilometrin ylinopeudesta, jos nopeusrajoitus on enintään 60 kilometriä tunnissa. Vastaavasti 70 euron rikesakko voidaan määrätä 15 kilometrin ylinopeudesta, jos nopeusrajoitus on yli 60 kilometriä tunnissa.

Kuvio 1. Rikesakot suuruuden mukaan 2012 ja 2011 (lkm, euro)

Rikesakoista lähes 95 prosenttia (256 100) määrättiin autoilijoille. Mopoilijoille määrättiin yli 3 400 rikesakkoa, moottoripyöräilijöille yli 2 300 ja polkupyöräilijöille 1 100.

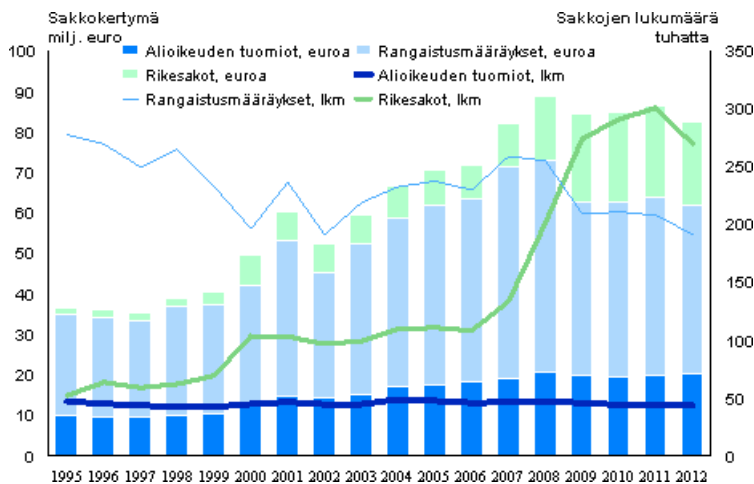
1.3. Yli puolet sakoista määrättiin liikenne rikoksista

Päiväsakon rahamäärä lasketaan sakotettavan nettotulojen mukaan.

- Päiväsakon rahamäärä lasketaan verotustietojen perusteella nettokuukausitulosta, josta on ensin vähennetty 255 euron peruskulutusvähennys. Yksi päiväsakko on 1/60 kuukausitulosta. Elatusvelvollisuus vähentää rahamäärää kolme euroa elätettävää kohti. Päiväsakon pienin rahamäärä on kuusi euroa.
- Päiväsakkojen lukumäärä vahvistetaan rikoksen moitittavuuden perusteella rajoissa 1–120 päiväsakkoa. Kuitenkin jos joku olisi tuomittava samalla kertaa vähintään kahdesta rikoksesta sakkorangaistukseen, hänet tuomitaan yhteiseen sakkorangaistukseen, joka saa olla enintään 240 päiväsakkoa. Rikoksesta ennen tuomiota mahdollisesti johtunut vähintään yhden vuorokauden yhtäjaksoinen vapaudenmenetys otetaan huomioon vähennyksenä päiväsakkojen lukumäärästä.
- Sakon kokonaisrahamäärä on päiväsakkojen lukumäärä kerrottuna päiväsakon rahamäärällä, mutta ylinopeussakon on oltava aina vähintään yhtä suuri kuin ylinopeudesta määrättävä korkein rikesakko, joka on 115 euroa.

Rangaistusmääräyksellä tuomittujen 191 000 henkilön päiväsakkojen keskilukumäärä oli 14 kappaletta, rahamäärä keskimäärin 16,2 euroa ja sakon kokonaisrahamäärä keskimäärin 218 euroa. Oikeudessa sakkoihin tuomittiin 36 000 henkilöä. Oikeudenkäynnin sakkotuomioissa päiväsakkojen keskilukumäärä oli 38 kappaletta, rahamäärä keskimäärin 12,6 euroa ja sakon kokonaisrahamäärä keskimäärin 461 euroa.

Kuvio 2. Sakot ja sakkokertymä 1995–2012 (lkm, euro)

Vuonna 2012 sakkokertymä oli yhteensä 82,4 miljoonaa euroa, josta 66 miljoonaa euroa kertyi liikenne rikoksista. Edellisvuodesta sakkokertymä laski 4 miljoonalla eurolla. Yli puolet sakkokertymästä, 41,7 miljoonaa euroa, koostui rangaistusmääräyssakoista.

Taulukossa 1 liikenne rikoksilla tarkoitetaan seuraavia rikoksia tai rikkomuksia: liikenneturvallisuuden vaarantaminen, törkeä liikenneturvallisuuden vaarantaminen, rattijuopumus, törkeä rattijuopumus, vesiliikennejuopumus, ilmaliikennejuopumus, junaliikennejuopumus, kulkuneuvon luovuttaminen juopuneelle, liikennejuopumus moottorittomalla ajoneuvolla, kulkuneuvon kuljettaminen oikeudetta, liikennepako tieliikenteessä, liikenteen häirintä, liikenne rikkomus, tieliikenteen sosiaalilainsäädännön rikkomus ja ajoneuvorikkomus.

Taulukko 1. Sakot ja rikesakot 2012 (lkm, euro)

Lukumäärä tai rahamäärä	Tuomiot ja rangaistusmääräykset yhteensä		Tuomiot		Rangaistusmääräykset		Rikesakot	
	Liikenne-rikokset	Muut	Päärikos Liikenne-rikokset	Muut	Liikenne-rikokset	Muut	Liikenne-rikokset	Muut
Päiväsakkojen lukumäärä – keskimäärin	17	20	40	35	14	14	.	.
Päiväsakon rahamäärä – keskimäärin, euroa	18,4	10,0	15,5	10,8	18,9	9,7	.	.
– enimmillään, euroa	2 270	1 207	829	1 207	2 270	418	.	.
Sakon kokonaisrahamäärä – keskimäärin, euroa	294,9	201,74	571,7	373,8	255,6	126,8	77,7	24,8
– enimmillään, euroa	36 320	60 350	33 735	60 350	36 320	3 930	115	60
– sakkokertymä, milj.euroa	45,5	16,3	11,0	9,2	34,5	7,1	20,5	0,2
Luokitus euroa, %								
1–40 euroa, %	2,0	8,9	0,4	0,7	2,2	12,5	10,9	92,4
41–60 euroa, %	6,2	16,7	1,4	5,0	7,4	21,8	4,2	7,6
61–80 euroa, %	4,0	5,7	0,8	1,4	4,4	7,5	31,3	–
81–100 euroa, %	3,4	12,0	2,3	6,6	3,7	14,3	42,6	–
101–150 euroa, %	23,0	18,4	7,2	14,7	26,1	20,0	10,9	–
151–200 euroa, %	11,3	10,9	8,0	11,8	11,8	10,5	–	–
201–300 euroa, %	18,9	12,1	23,0	23,3	18,1	7,2	–	–
301–400 euroa, %	11,3	5,0	13,3	9,9	10,7	2,8	–	–
401–500 euroa, %	6,5	3,5	8,8	8,0	5,9	1,5	–	–
501–1 000 euroa, %	10,2	4,9	19,5	12,2	8,2	1,7	–	–
1 001–2 000 euroa, %	2,8	1,8	12,7	5,2	1,2	0,2	–	–
2 001–3 000 euroa, %	0,3	0,3	1,8	0,8	0,1	0,0	–	–
3 001–euroa, %	0,1	0,1	0,8	0,3	0,1	0,0	–	–
Yhteensä	100	100	100	100	100	100	100	100
Lukumäärä	147 438	80 508	12 322	24 141	135 116	56 367	263 458	6 203

1.4. Suurin osa yhteisösakoista tuomittiin työturvallisuusrikoksista

Vuoden 1995 syyskuusta lähtien myös oikeushenkilö eli yhtiö, yhdistys, säätiö tms. voidaan tuomita rangaistukseen sen toiminnassa tapahtuneen rikoksen johdosta. Oikeushenkilö voidaan tuomita yhteisösakkoon, jos sen lakimääräiseen toimielimeen tai muuhun johtoon kuuluva on ollut osallinen rikokseen tai sallinut rikoksen tekemisen, tai jos oikeushenkilön toiminnassa ei ole noudatettu vaadittavaa huolellisuutta ja varovaisuutta rikoksen ehkäisemiseksi. Yhteisösakko tuomitaan euromäärin. Alin rahamäärä on 850 ja ylin 850 000 euroa.

Oikeushenkilön rangaistusvastuu voi vuonna 2012 seurata seuraavista rikoksista:

(Törkeä) kiihottaminen kansanryhmää vastaan, (törkeä) lahjuksen antaminen, (törkeä) lahjuksen antaminen kansanedustajalle, järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistuminen, (törkeä) laittoman maahantulon järjestäminen, (törkeä) eläinsuojelurikos, uhkapelin järjestäminen, väkivaltakuvauksen levittäminen, sukupuolisiveellisyyttä loukkaavan kuvan levittäminen, törkeä sukupuolisiveellisyyttä loukkaavan lasta esittävän kuvan levittäminen, sukupuolisiveellisyyttä loukkaavan lasta esittävän kuvan hallussapito, sukupuolisiveellisyyttä loukkaava markkinointi, (törkeä) paritus, törkeä kunnianloukkaus, (törkeä) ihmiskauppa, laitton uhkaus, (törkeä) veropetos, (törkeä) avustuspetos, avustuksen väärinkäyttö, markkinointirikos, alkoholijuoman markkinointirikos, kilpailumenettelyrikos, yritysvakoilu, yrityssalaisuuden väärinkäyttö, (törkeä) lahjominen elinkeinotoiminnassa, (törkeä) lahjuksen ottaminen elinkeinotoiminnassa, (törkeä) kätkemisrikos, ammattimainen kätkemisrikos, (törkeä) rahanpesu, tuottamuksellinen rahanpesu, (törkeä) väärennys, väärennysaineiston hallussapito, ydinräjähdერიkos,

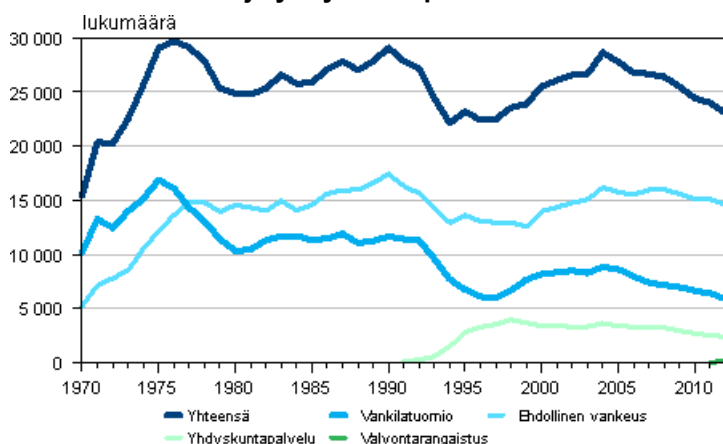
yleisvaarallisen rikoksen valmistelu, vaaran aiheuttaminen tietojenkäsittelylle, kaikki terrorismirikokset, (törkeä) vahingonteko, (törkeä) petos, (törkeä, lievä) rahanväärennys, rahanväärennyksen valmistelu, väärän rahan käyttö, (törkeä) maksuvälinepetos, maksuvälinepetoksen valmistelu, (törkeä) viestintäsalaisuuden loukkaus, (törkeä) tietoliikenteen häirintä, (törkeä) tietojärjestelmän häirintä, (törkeä) tietomurto, ydinenergian käyttörikos, räjähdერიkos ja varomaton käsittely, (törkeä) säännöstelyrikos, salakuljetus, törkeä tulliselvitysrikos, puolustustarvikkeiden maastavientirikos, työturvallisuusrikos, kaikki ympäristöririkokset, törkeä metsästysrikos, tekijänoikeusrikos, (törkeä) huumausainerikos, huumausainerikoksen valmistelu ja (törkeä) huumausainerikoksen edistäminen, (törkeä) alkoholirikos, kaikki arvopaperimarkkinarikokset.

Vuonna 2012 käräjäoikeuksissa tuomittiin 44 yhteisösakkoa, mikä oli 15 enemmän kuin edellisvuonna. Yhteisösakkoa tuomittiin työturvallisuusrikoksista (39), ympäristön turmelemisesta (2), tuottamuksellisesta ympäristön turmelemisesta (1), alkoholirikoksesta (1) sekä törkeästä avustuspetoksesta (1). Keskimääräinen yhteisösakko oli 9 807 euroa.

1.5. Vankeus, yhdyskuntapalvelu ja valvontarangaistus

Ehdottomaan vankeuteen tuomittiin hieman yli 5 500 kertaa, mikä oli kahdeksan prosenttia vähemmän kuin edellisvuonna. 1.11.2011 käyttöön otettua valvontarangaistusta tuomittiin 166 kertaa. Yhdyskuntapalvelua tuomittiin puolestaan hieman alle 2 400 kertaa ja neljä prosenttia vähemmän kuin vuonna 2011. Näiden lisäksi 397 tapauksessa aikaisempi ehdoton vankeus tai yhdyskuntapalvelu katsottiin riittäväksi seuraamukseksi. Ehdollisia vankeustuomioita annettiin hieman alle 14 600. Vuonna 2012 alioikeuksissa tuomittiin 19 elinkautista, kun vuonna 2011 elinkautisia vankeusrangaistuksia tuomittiin 23 kappaletta.

Kuvio 3. Vankeus- ja yhdyskuntapalvelutuomiot 1970-2012

1.5.1. Yhdyskuntapalvelua käytettiin eniten rattijuopumuksesta tuomitessa

Yhdyskuntapalvelu on enintään kahdeksan kuukauden pituisen ehdottoman vankeusrangaistuksen sijasta tuomittava rangaistus. Lisäksi edellytetään, että rikosentekijä on antanut suostumuksensa palvelun suorittamiseen ja että hänen voidaan olettaa suoriutuvan palvelusta. Yhdyskuntapalvelu käsittää 20–200 tuntia valvonnan alaisena tehtävää säännöllistä, palkatonta työtä. Enintään kymmenen tuntia rangaistuksesta voidaan kuitenkin suorittaa osallistumalla uusintarikollisuuden vähentämistä tukeviin toimintaohjelmiin tai käyttämällä päihdeongelmien vähentämiseen tarkoitettuja palveluja. Asevelvollisuudesta kieltäytymisestä, siviilipalveluksesta kieltäytymisestä tai siviilipalvelusrikoksesta yhdyskuntapalvelua ei ole mahdollista tuomita.

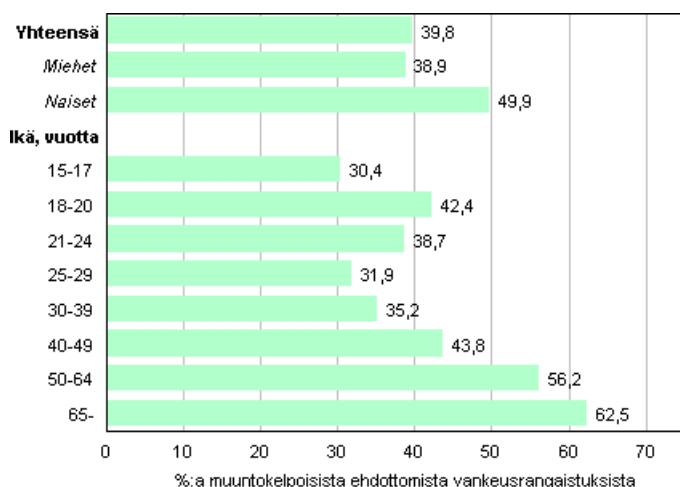
Yhdyskuntapalvelun vakinaistuttua vuoden 1997 alusta laissa säädetään aiempaa tarkemmin, milloin tuomioistuimen on tuomittava yhdyskuntapalvelua ja milloin vankilarangaistus. Edellä mainittujen muodollisten edellytysten täytyessä pääsääntönä on aina yhdyskuntapalveluun tuomitseminen. Laissa on kolme perustetta, jotka tuomioistuimen harkinnan mukaan voivat johtaa pääsäännöstä poikkeamiseen eli vankilarangaistukseen tuomitsemiseen. Perusteina voivat olla aiemmat ehdottomat vankeusrangaistukset

tai yhdyskuntapalvelurangaistukset. Kolmantena mainitaan muut painavat syyt, jotka voivat liittyä esimerkiksi rikoksen laatuun tai tekohetkeen.

Vuonna 2012 kaikista 2 400 tuomitusta yhdyskuntapalvelusta 57 prosenttia oli rattijuopumustuomioita. Yhdyskuntapalvelun käyttöaste vuonna 2012 oli 40 prosenttia (yhdyskuntapalveluun tuomittujen osuus sellaisista ehdottomista vankeusrangaistuksista, jotka sekä rangaistuksen pituuden että rikoksen puolesta oli muunnettavissa yhdyskuntapalveluksi). Käyttöaste nousi edellisvuodesta kolme prosenttiyksikköä.

Naisilla yhdyskuntapalvelun käyttöaste muuntokelpoisista vankeustuomioista oli 50 ja miehillä 39 prosenttia. Naisilla käyttöaste nousi seitsemän prosenttiyksikköä, kun miehillä käyttöaste pysyi jokseenkin samalla tasolla verrattuna vuoteen 2011. Ikäryhmittäin tarkasteltuna käyttöaste oli edelleen korkein 50 vuotta täyttäneiden tai sitä vanhempien kohdalla.

Kuvio 4. Yhdyskuntapalvelun käyttöaste tuomitun sukupuolen ja iän mukaan 2012

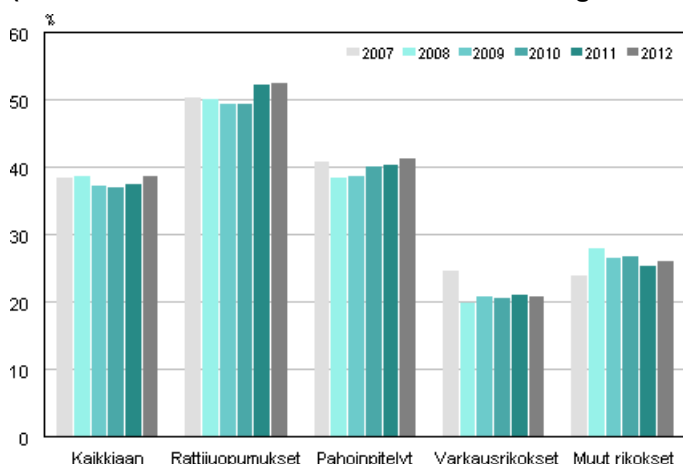
Hovioikeuspiireittäin tarkasteltuna yhdyskuntapalvelun käyttöaste (osuus muuntokelpoisista vankeustuomioista) oli suurin Rovaniemen hovioikeuspiirin käräjäoikeuksissa ja pienin Helsingin hovioikeuspiirin alueella. Käräjäoikeuksien mukaan jaotellut tiedot löytyvät tilaston kotisivun ensimmäisestä tietokantataulusta.

Taulukko 2. Yhdyskuntapalveluun tuomitut alioikeuksissa hovioikeuspiireittäin 2012

Hovioikeuspiiri	Muuntokelpoisia yhteensä (lkm)	niistä muunnettu yhteensä (lkm)	Käyttöaste yhteensä (%)	Käyttöaste törkeissä rattijuopumuksissa (%)
Rovaniemi	560	270	48,2	60,3
Itä-Suomi	769	365	47,5	66,5
Vaasa	1 066	485	45,5	58,5
Kouvola	785	335	42,7	61,1
Koko maa	6 001	2 387	39,8	59,8
Turku	1 390	519	37,3	57,2
Helsinki	1 431	413	28,9	57,1

Selvästi eniten yhdyskuntapalvelua käytettiin rattijuopumuksista tuomittaessa, jolloin yhdyskuntapalvelua sai 53 prosenttia enintään kahdeksan kuukauden ehdottomaan vankeuteen tuomituista (Kuvio 5). Seuraavaksi eniten yhdyskuntapalvelua käytettiin pahoinpitelystä tuomittaessa, jolloin 41 prosenttia tuomittiin yhdyskuntapalveluun. Varkaustuomioissa vastaava osuus oli 21 prosenttia.

**Kuvio 5. Yhdyskuntapalvelun käyttö eri rikoksissa 2007–2012
(% enintään 8 kk:n ehdottomista vankeusrangaistuksista)**

Yhdyskuntapalvelun täytäntöönpano on aloitettava viipymättä, ja palvelu on pääsääntöisesti suoritettava loppuun vuoden kuluessa siitä, kun tuomio on tullut täytäntöönpanokelpoiseksi. Toimeenpanosta vastaa Rikosseuraamuslaitos. Jos tuomittu epäonnistuu yhdyskuntapalvelun suorittamisessa, rangaistus muunnetaan ehdottomaksi vankeusrangaistukseksi, jonka vähimmäisaika on neljä päivää. Vuonna 2012 yhdyskuntapalvelun suorittamisen laiminlyönnin tai palveluehtojen muun törkeän rikkomisen vuoksi päätöksiä, joissa suorittamatta oleva osa muunnettiin takaisin ehdottomaksi vankeusrangaistukseksi, annettiin 456. Tuomioistuin pidensi palvelun täytäntöönpanoaikaa 108 kertaa. Uuden vankeustuomion yhteydessä aiemman yhdyskuntapalvelun aloittaminen tai jatkaminen kiellettiin neljä kertaa. Lisäksi 52 tapauksessa syyttäjän vaatimus yhteiskuntapalvelun takaisinmuunnosta vankeudeksi hylättiin, peruutettiin (syyttäjän toimesta) tai raukesi.

1.5.2. Valvontarangaistusta tuomittiin 166 kertaa

Enintään kuuden kuukauden pituiseen ehdottomaan vankeusrangaistukseen tuomittu voidaan tietyin edellytyksin vankeuden sijasta tuomita samanpituiseen valvontarangaistukseen. Valvontarangaistus sijoittuu siis ankaruudeltaan yhdyskuntapalvelun ja ehdottoman vankeuden väliin. Valvontarangaistuksen sisältönä on tuomitun velvollisuus pysyä asunnossaan sekä osallistua valvontatapaamisiin ja osallistua työhön, koulutukseen tai muuhun vastaavaan tuomitun toimintakykyä ja sosiaalisia valmiuksia ylläpitävään tai edistävään toimintaan. Valvontarangaistukseen tuomitseminen on mahdollista vain rikoksentehtäjän suostumuksella. Tarkemmin valvontarangaistuksesta säädetään valvontarangaistuksesta annetussa laissa (330/2011). Valvontarangaistuksen ehtojen toistuva tai vakava rikkominen johtaa rangaistuksen muuntamiseen ehdottomaksi vankeudeksi.

Valvontarangaistus tuli voimaan 1.11.2011. Valvontarangaistusta tuomittiin 166 kertaa rangaistuksen ensimmäisen kokonaisen voimassaolovuoden 2012 aikana. Valvontarangaistusta tuomittiin useimmin rikoslain 23 luvun liikenne rikoksista (114) ja näistä yleisimmin törkeästä rattijuopumuksesta (98). Tuomittujen valvontarangaistusten keskimääräinen pituus oli 3,2 kuukautta.

1.5.3. Ehdollinen ja ehdoton vankeusrangaistus

Enintään kahden vuoden vankeusrangaistus voidaan määrätä ehdolliseksi, jollei rikoksen vakavuus, rikoksesta ilmenevä tekijän syyllisyys tai tekijän aikaisempi rikollisuus edellytä ehdottomaan vankeuteen tuomitsemista. Jos ehdollista vankeutta yksinään on pidettävä riittämättömänä rangaistuksena rikoksesta, voidaan sen ohessa tuomita sakkoa tai, jos ehdollinen vankeus on vuotta pidempi, 20–90 tuntia yhdyskuntapalvelua. Rikoksen alle 21-vuotiaana tehnyt voidaan tuomita ehdollisen vankeuden tehosteeksi koeajaksi valvontaan, milloin tätä on pidettävä perusteltuna tekijän sosiaalisen selviytymisen edistämiseksi sekä uusien rikosten ehkäisemiseksi.

Vuonna 2012 alle 21-vuotiaana tehdystä rikoksesta tuomittiin ehdolliseen vankeuteen vajaa 2 400 henkilöä. Heistä 38 prosenttia määrättiin koeajaksi valvontaan. Kaikista ehdolliseen vankeuteen tuomituista oheissakon

sai maksettavakseen lähes puolet (48 %). Yhdeksän kymmenestä oheissakosta määrättiin törkeästä rattijuopumuksesta tuomituille.

Kaikista vankeustuomioista lähes 41 prosenttia tuomittiin ensisijassa (päärikos) rattijuopumuksesta (RL 23:3–4 §), 16 prosenttia pahoinpitelyistä (RL 21:5–6 §) ja 9 prosenttia varkauksista (RL 28:1–2 §). Ehdoton (määräaikainen) vankeus oli vuonna 2012 keskimäärin 11,6 kuukautta, yhdyskuntapalveluksi muunnettu vankeus keskimäärin 3,3 ja ehdollinen keskimäärin 3,8 kuukautta.

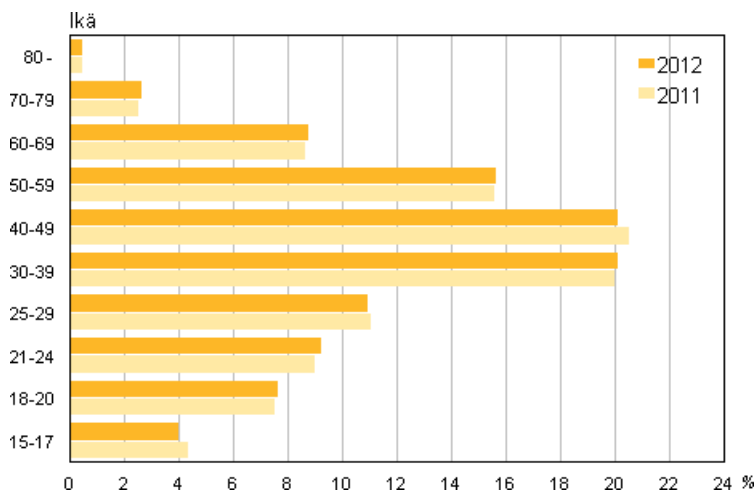
Taulukko 3. Eräiden rikosten ehdottomat vankeusrangaistukset käräjäoikeuksissa 2007–2012

Tuomion päärikos	Vuosi	Ehdoton vankeusrangaistus			Ehdottomien vankeusrangaistusten lukumäärä	Tuomioiden lukumäärä yhteensä
		Keskipituus kuukautta	% kaikista rikosten rangaistuksista	% kaikista ehdottomista vankeusrangaistuksista		
Törkeä rattijuopumus	2007	3,9	13,6	25,5	1 779	13 100
	2008	3,9	13,8	25,1	1 724	12 496
	2009	3,7	13,3	21,8	1 449	10 902
	2010	3,7	12,4	19,8	1 244	10 066
	2011	3,7	10,5	17,1	1 026	9 761
	2012	3,8	9,8	16,4	904	9 186
Törkeä pahoinpitely	2007	24,2	58,0	4,9	350	603
	2008	24,6	55,7	5,4	371	666
	2009	24,8	55,2	5,4	359	650
	2010	24,4	54,2	5,0	313	578
	2011	25,6	54,2	5,5	329	607
	2012	24,4	55,9	5,6	311	556
Törkeä huumausainerikos	2007	38,7	80,3	3,5	249	310
	2008	47,2	71,1	3,2	219	308
	2009	42,4	79,2	3,9	259	327
	2010	36,8	69,8	4,6	289	414
	2011	43,1	75,5	5,5	327	433
	2012	38,4	68,4	5,5	303	443
Tappo	2007	111,7	93,7	0,8	59	63
	2008	115,3	94,5	1,0	69	73
	2009	110,9	90,0	0,7	45	50
	2010	117,3	87,5	0,7	42	48
	2011	113,5	84,6	0,7	44	52
	2012	109,5	90,0	0,7	36	40
Tapon yritys	2007	47,2	88,0	1,2	88	100
	2008	46,4	93,3	1,4	97	104
	2009	46,6	94,2	1,5	97	103
	2010	47,7	94,1	1,5	95	101
	2011	44,8	94,4	1,7	102	108
	2012	47,3	90,9	1,7	90	99

1.6. Ehdottomaan vankeusrangaistukseen tuomittiin 37 nuorta miestä

Alle 18-vuotiaana tehdystä rikoksesta ei saa tuomita ehdottomaan vankeusrangaistukseen, elleivät painavat syyt sitä vaadi. Vuonna 2012 alioikeuksien mielestä painavia syytä löytyi 37:n kohdalla, mikä oli 4 tuomiota enemmän kuin edellisvuonna ja 13 tuomiota enemmän kuin vuonna 2010. Yhdyskuntapalveluun tuomittiin seitsemän (2011:5) nuorta ja 13 (2011:9) tapauksessa katsottiin aikaisempi rangaistus sellaisenaan riittäväksi seuraamukseksi myöhemmin käsiteltäväksi tulleesta rikoksesta. Kaikki ehdottomaan vankeusrangaistukseen ja yhdyskuntapalveluun tuomitut alle 18-vuotiaat olivat miehiä. Ehdollisia vankeusrangaistuksia tuomittiin 510 alle 18-vuotiaille, mikä oli 60 tuomiota vähemmän kuin vuonna 2011. Kaikista tuomituista (rikesakot mukaan lukien) oli 15–17-vuotiaita neljä prosenttia ja 18–20-vuotiaita lähes kahdeksan prosenttia (kuvio 6). Oikeudessa tuomituista näiden ikäluokkien yhteinen osuus oli selvästi suurempi, yli 17 prosenttia.

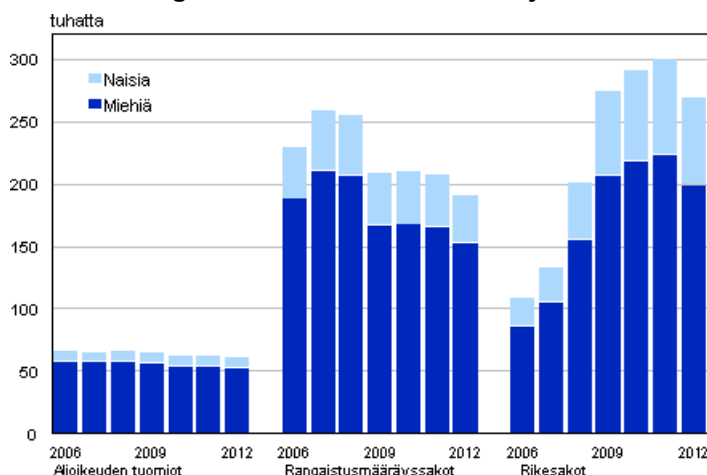
Kuvio 6. Oikeudessa tuomittujen, rangaistus määräyksen tai rikesakon saaneiden ikäryhmittäiset osuudet 2012 ja 2011 (%)

1.7. Lähes neljännes rangaistukseen tuomituista naisia

Kaikista vuonna 2012 rangaistukseen tuomituista 23 prosenttia (119 000) oli naisia. Naisten osuus rangaistuksista on kasvanut jo useamman vuosikymmenen ajan. Alioikeuksissa tuomituista 16 prosenttia oli naisia, kun rangaistus määräyssakkoja saaneista 20 ja rikesakkoja saaneista 26 prosenttia oli naisia. Alioikeuksissa naisia määrättiin useammin sakkoihin (naisten osuus 18 %) ja ehdolliseen vankeuteen (15 %) kuin yhdyskuntapalveluun (10 %), ehdottomaan vankeuteen (7 %) tai valvontarangaistukseen (4 %).

Kuvio 7. Rangaistukseen tuomitut naiset ja miehet 2006–2012 (lkm)

1.8. Yli puolet rangaistukseen tuomituista ulkomaalaisista asuu muualla kuin Suomessa

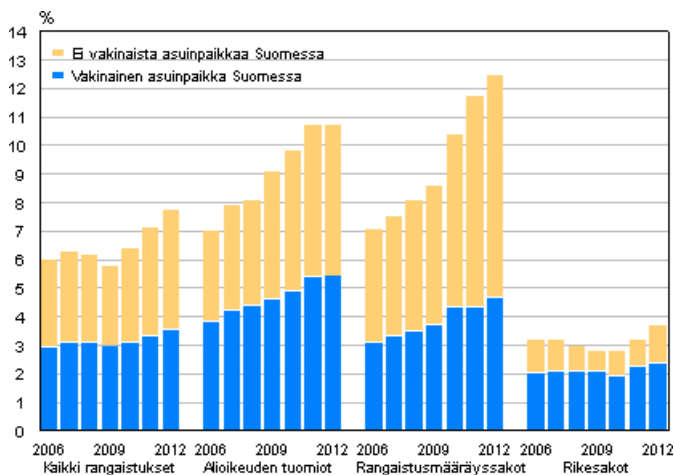
Ulkomaan kansalaisia tuomittiin rangaistukseen yhteensä 40 400 kertaa vuonna 2012. Tuomittuja ulkomaan kansalaisia oli 400 edellisvuotta vähemmän. Ulkomaalaisten tuomittujen osuus kaikista tuomituista oli 7,7 prosenttia.

Viime vuosina ulkomaan kansalaisten osuudet alioikeuksissa tuomituista sekä rangaistusmääräyksen saaneista ovat olleet kasvussa. Alioikeuksissa tuomittujen ulkomaalaisten lukumäärä ja osuus alioikeustuomioista oli kuitenkin vuonna 2012 edellisvuotta pienempi. Käräjäoikeuksissa tuomittiin 6 600 ulkomaan kansalaista, mikä oli 10,7 prosenttia kaikista tuomituista ja kaksi prosenttia vähemmän kuin edellisvuonna. Tuomioistuimissa tuomituista ulkomaalaisista puolella (3 300) ei ollut vakinaista asuinpaikkaa Suomessa. Suomessa vakinaisesti asumattomien ulkomaalaisten alioikeustuomioiden määrä on lähes kaksinkertaistunut vuodesta 2005, jolloin niitä oli hieman yli 1 700.

Rangaistusmääräyssakkoja määrättiin 23 900 ulkomaalaiselle, mikä oli 12,5 prosenttia kaikista rangaistusmääräyksistä ja kaksi prosenttia vähemmän kuin vuonna 2011. Rikesakkoja sai puolestaan lähes 9 900 ulkomaalaista, mikä muodosti 3,7 prosenttia rikesakoista ja 3 prosenttia enemmän kuin edellisvuonna.

Yli 54 prosenttia (21 800) rangaistuksen saaneista ulkomaalaisista ei asunut vakinaisesti Suomessa. Rangaistukseen tuomittujen ulkomaalaisten joukossa oli kaikkiaan 152:n eri valtion kansalaisia, ja eniten rangaistuksia tuomittiin venäläisille ja virolaisille. Tuomituista ulkomaan kansalaisista 77 prosenttia oli EU27-maiden ja muun Euroopan valtioiden kansalaisia. Valtaosa (62 %) heistä ei asunut vakinaisesti Suomessa. Suurimmalla osalla (71 %) tuomituista Euroopan ulkopuolisten valtioiden kansalaisista vakituinen asuinvaltio oli puolestaan Suomi.

Kuvio 8. Ulkomaalaisten osuus tuomituista 2006–2012 (%)

1.9. Kaikki nuorisorangaistukseen tuomitut miehiä

Vuoden 2005 alusta nuorisorangaistus on ollut käytettävissä koko maassa. Rangaistuksen kokeilu aloitettiin helmikuussa 1997. Nuorisorangaistukseen voidaan tuomita alle 18-vuotiaana tehdystä rikoksesta, jos sakko on rikoksen vakavuus, rikoksesta ilmenevä tekijän syyllisyys ja tekijän aikaisemmat rikokset huomioon ottaen riittämätön rangaistus, eivätkä painavat syyt vaadi ehdottoman vankeusrangaistuksen tuomitsemista. Lisäksi tuomitsemista on pidettävä perusteltuna tekijän sosiaalisen selviytymisen edistämiseksi ja uusien rikosten ehkäisemiseksi.

Nuorisorangaistusta tuomitaan neljästä kuukaudesta yhteen vuoteen. Tuomittu on valvonnassa rangaistuksen ajan. Nuorisorangaistus sisältää valvontatapaamisia, valvonnan alaisena suoritettavia sosiaalista toimintakykyä edistäviä tehtäviä ja ohjelmia sekä niiden yhteydessä annettavaa tukea ja ohjausta. Nuorisorangaistus sisältää myös valvonnassa tapahtuvaa työelämään ja työn tekemiseen perehtymistä, jollei sitä ole pidettävä ilmeisen tarpeettomana tai se ole erityisen vaikeasti järjestettävissä.

Nuorisorangaistuksia tuomittiin käräjäoikeuksissa 10 kappaletta vuonna 2012. Rangaistuksen pituus oli keskimäärin 7,3 kuukautta. Tuomitut olivat kaikki miehiä.

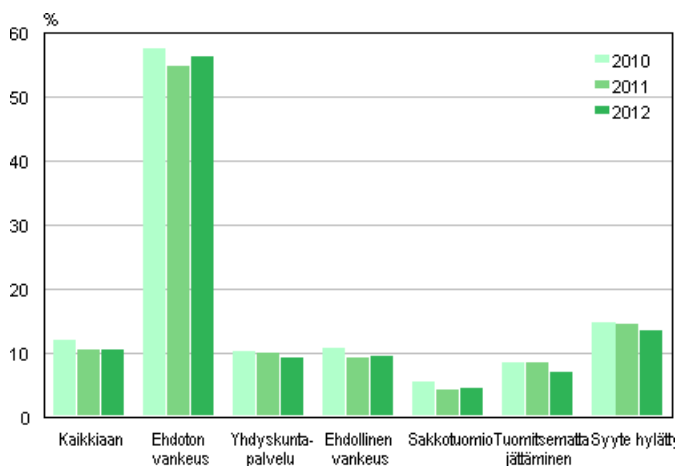
1.10. Vapauttavia tuomioita 3 345

Varsinaisessa oikeudenkäynnissä jätettiin tuomitsematta rangaistukseen 661 syylliseksi todettua. Yleisimmät perusteet olivat rikoksen vähäisyys ja tekijän nuoruus. Syyntakeettomana jätettiin tuomitsematta 56 henkilöä. Vapauttavan tuomion sai 3 345 vastaajaa. Lisäksi 1 210:n osalta syyte jätettiin sillensä.

1.11. Valitusprosentti 11

Vastaaja valitti yhdeksässä prosentissa, syyttäjä kahdessa prosentissa ja muu asianosainen prosentissa päätöksistä. Syytteen hylkäävissä päätöksissä valittaminen oli keskimääräistä yleisempää (valitusprosentti 14). Rangaistuksista eniten valitettiin ehdottomista vankeustuomioista (56 %). Vähiten muutosta haettiin silloin, kun rangaistuksena oli sakko (4 %).

Kuvio 9. Valittaminen alioikeuksien rikostuomioista rangaistuslajeittain 2010–2012 (%)

1.12. Keskeiset muutokset rikosluokituksessa vuonna 2012

Rikoslaisissa (39/1889) tuli vuoden 2012 aikana voimaan muutamia uusia rangaistussäännöksiä sekä rikosnimikemuutoksia. 1.7.2012 voimaan tullut adoptiolaki (22/2012) ja lain muutokset toivat rikoslain 25 lukuun uudet rangaistussäännökset *laiton adoption välitys* (RL 25:3b§3) ja *laiton adoptiosuostumuksen hankkiminen* (RL 25:3b§1). Jälkimmäisen yritys säädettiin myös rangaistavaksi (RL 25:3b§2). Adoptiolaki (22/2012) kumosi lain lapseksiottamisesta rangaistussäännöksineen (153/1985).

Lisäksi rikoslain 11 lukuun lisättiin uusi rangaistussäännös *jalkaväkimiinakiellon rikkomisesta* (RL 11:7a§), ja rikoslain 46 luvun *puolustustarvikkeiden maastavientirikoksen yritys* kriminalisoitiin (RL 46:11§3).

Rikoslain ulkopuolisiin lakeihin tuli myös muutoksia rangaistussäännöksiin. Vesilain (587/2011) rangaistussäännöksiä yhtenäistettiin siten, että jatkossa rangaistussäännöksinä jatkavat *vesilain luparikkomus* (16:2§1) ja *vesilain rikkominen* (16:3§1). Uusia rangaistussäännöksiä tuli myös mm. laivavarustelakiin (1503/2011), lakiin laivaväen työ- ja asuinympäristöstä sekä ruokahuollosta aluksella (395/2012) sekä lakiin hiilidioksidin talteenottamisesta ja varastoinnista (416/2012).

Vuoden 2012 lakimuutoksilla päivitetty rikosnimikkeistö on kokonaisuudessaan saatavissa Tilastokeskuksesta.

Liitetaulukot

Liitetaulukko 1. Ensimmäisessä oikeusasteessa syytetyt ja rangaistukseen tuomitut 1950, 1960, 1970, 1980–2012; rikesakot 1983–2012

Vuosi	Syytetyt yhteensä	Rangaistukseen tuomitut														Rikesakot
		yhteensä		Vankeus						Sakko				Muu rangaistus ¹⁾		
				ehdoton		ehdollinen		Niissä oheissakko		varsinaisessa oikeudenkäynnissä		rangaistusmääräyksin				
lkm	lkm	%	lkm	%	lkm	%	lkm	%	lkm	%	lkm	%	lkm	%	lkm	%
1950	135 530	129 189	100,0	6 741	5,0	2 812	2,2	.	.	39 027	30,2	80 525	62,3	354	0,3	.
1960	206 334	199 315	100,0	6 900	3,5	3 686	1,8	.	.	40 818	20,5	147 650	74,1	261	0,1	.
1970	216 963	208 441	100,0	10 212	4,9	5 215	2,5	.	.	42 248	20,3	150 542	72,2	224	0,1	.
1980	329 344	321 476	100,0	10 326	3,2	14 556	4,5	5 803	39,9	47 401	14,7	249 006	77,5	187	0,1	.
1981	333 939	325 837	100,0	10 438	3,2	14 338	4,4	5 840	40,7	47 916	14,7	252 952	77,6	193	0,1	.
1982	330 995	322 901	100,0	11 304	3,5	14 027	4,3	5 477	39,0	47 755	14,8	249 582	77,3	233	0,1	.
1983	359 234	350 780	100,0	11 664	3,3	14 934	4,3	6 405	42,9	50 983	14,5	272 984	77,8	215	0,1	45 517 ²⁾
1984	332 669	324 500	100,0	11 695	3,6	14 069	4,3	5 850	41,6	50 145	15,5	248 337	76,5	254	0,1	120 810
1985	332 688	325 057	100,0	11 319	3,5	14 566	4,5	6 252	42,9	49 956	15,3	248 969	76,6	247	0,1	94 738
1986	353 930	346 331	100,0	11 467	3,3	15 601	4,5	6 909	44,3	50 774	14,6	268 300	77,5	189	0,1	92 750
1987	382 955	374 769	100,0	11 915	3,2	15 937	4,3	6 877	43,2	53 075	14,2	293 699	78,4	143	0,0	91 451
1988	393 441	385 525	100,0	11 061	2,9	15 955	4,1	7 434	46,6	52 475	13,6	305 911	79,3	123	0,0	79 143
1989	401 375	394 035	100,0	11 245	2,9	16 601	4,2	7 929	47,8	53 036	13,5	313 067	79,5	86	0,0	66 758
1990	401 109	393 605	100,0	11 657	3,0	17 428	4,4	8 472	48,6	52 542	13,3	311 889	79,2	89	0,0	69 229
1991	412 022	404 884	100,0	11 533	2,8	16 312	4,0	8 526	52,3	51 950	12,8	325 030	80,3	59	0,0	67 143
1992	397 595	390 862	100,0	11 538	3,0	15 638	4,0	7 743	49,5	47 480	12,1	315 940	80,8	266	0,1	78 802
1993	393 052	386 863	100,0	10 126	2,6	14 250	3,7	6 371	44,7	41 168	10,6	321 060	83,0	259	0,1	79 055
1994	365 636	359 656	100,0	9 186	2,6	12 936	3,6	5 741	44,4	38 862	10,8	298 408	83,0	264	0,1	64 793
1995	344 801	338 960	100,0	9 557	2,8	13 624	4,0	6 801	49,9	38 027	11,2	277 530	81,9	222	0,1	52 009
1996	344 153	328 451	100,0	9 378	2,9	13 039	4,0	6 740	51,7	36 330	11,1	269 501	82,1	203	0,1	63 478
1997	313 158	307 352	100,0	9 503	3,1	12 962	4,2	6 809	52,5	35 132	11,4	249 460	81,2	295	0,1	58 861
1998	328 119	323 662	100,0	10 609	3,3	12 963	4,0	7 397	57,1	33 927	10,5	264 930	81,9	1 233	0,4	62 006
1999	297 381	292 524	100,0	11 326	3,9	12 549	4,3	6 848	54,6	34 226	11,7	232 873	79,6	1 550	0,5	69 210
2000	266 059	260 573	100,0	11 564	4,4	13 974	5,4	7 146	51,5	37 514	14,4	196 156	75,3	1 365	0,5	103 499
2001	308 802	303 053	100,0	11 740	3,9	14 342	4,7	7 412	51,7	38 948	12,9	236 448	78,0	1 575	0,5	103 013
2002	261 225	255 802	100,0	11 800	4,6	14 774	5,8	7 823	53,0	36 584	14,3	191 011	74,7	1 633	0,6	96 608
2003	288 905	283 755	100,0	11 604	4,1	15 074	5,3	8 094	53,7	36 460	12,8	218 883	77,1	1 734	0,6	99 099
2004	307 956	302 378	100,0	12 470	4,1	16 168	5,3	9 320	57,6	39 420	13,0	232 613	76,9	1 707	0,6	109 634
2005	310 596	305 029	100,0	12 003	3,9	15 759	5,2	8 930	56,7	38 291	12,6	237 472	77,9	1 504	0,5	110 977
2006	300 447	295 008	100,0	11 287	3,8	15 515	5,3	8 755	56,4	36 813	12,5	229 731	77,9	1 662	0,6	108 446
2007	328 909	323 751	100,0	10 711	3,3	15 960	4,9	9 353	58,6	36 696	11,3	258 890	80,0	1 494	0,5	133 833
2008	325 785	320 533	100,0	10 408	3,2	16 000	5,0	9 038	56,5	37 615	11,7	255 037	79,6	1 473	0,5	201 742
2009	278 603	273 468	100,0	9 909	3,6	15 594	5,7	7 972	51,1	37 477	13,7	208 983	76,4	1 505	0,6	274 460
2010	277 982	273 038	100,0	9 333	3,4	15 099	5,5	7 553	50,0	36 120	13,2	210 906	77,2	1 580	0,6	291 283
2011	274 970	269 867	100,0	8 929	3,3	15 076	5,6	7 509	49,8	36 645	13,6	207 679	77,0	1 538	0,6	301 191
2012	257 729	252 513	100,0	8 482	3,4	14 582	4,8	7 069	48,5	36 463	12,7	191 483	75,8	1 503	0,6	269 661

1) 1950–91: tuomitut uhkasakot ei sisälly

2) 1.9.-31.12.

Laatuseloste: Syytetyt, tuomitut ja rangaistukset

1. Tilastotietojen relevanssi

Tilastokeskuksen tehtävänä on laatia yhteiskuntaoloja koskevia tilastoja (Laki tilastokeskuksesta 24.1.1992/48). Näihin kuuluvat myös oikeustilastot. Tilastokeskuksen työjärjestys määrittää Väestö- ja elinolotilastot oikeudellisten olojen tilastojen tekijäksi (Tilastokeskuksen työjärjestys, TK-00-1497-12).

Syytetyt, tuomitut ja rangaistukset -tilasto sisältää tietoja ensimmäisessä oikeusasteessa tuomituista rangaistuksista, rangaistukseen tuomitsematta jätetyistä sekä hylätyistä ja rauenneista syyteistä. Käräjäoikeuksissa ja hovioikeus ensimmäisenä oikeusasteena syytettyjen lisäksi tilastossa ovat mukana syyttäjän antamat rangaistusmääräyssakot ja lähinnä poliisin määräämät rikesakot.

Tilastossa ovat eri rangaistuksiin tuomitut rangaistuksen määrän mukaan sekä keskirangaistukset rikoksittain. Yleisiä rangaistuslajeja ovat rikesakko, sakko, ehdollinen vankeus, yhdyskuntapalvelu ja ehdoton vankeus. 1.1.2011 tuli voimaan uusi rangaistustyyppi, valvontarangaistus. Erityinen rangaistus alle 18-vuotiaana tehdystä rikoksesta on nuorisorangaistus. Erityisiä rangaistuksia virkamiehiä varten ovat varoitus ja viraltapano. Sotilaan kurinpitörangaistuksia ovat varoitus, poistumisrangaistus, kurinpitosakko ja aresti. Oikeushenkilö voidaan tuomita yhteisösakkoon. Tilastosta on saatavissa myös rangaistuksen mittaamisperusteet ja tuomitsematta jättämisperusteet. Muista rikosoikeudellisista seuraamuksista tilasto kattaa tuomioistuimen määräämän ajokiellon, liiketoimintakiellon, metsästyskiellon, eläintenpitokiellon ja sotilasarvon menettämisen. Syytettyä tai tuomittua kuvaavina tietoina ovat ikä, sukupuoli ja kansalaisuus. Usein kysytyjä tietoja, joita tästä tilastosta ei saa, ovat rikoksen uhreja ja heille tuomittuja yksityisoikeudellisia korvauksia koskevat tiedot.

Syytetyt, tuomitut ja rangaistukset -tilastoon sisältyvät seuraavat henkilöt:

- käräjäoikeuksissa varsinaisessa oikeudenkäynnissä syytetyt
- hovioikeudessa ensimmäisenä oikeusasteena syytetyt
- henkilöt, joille on annettu rangaistusmääräys
- henkilöt, joille on annettu rikesakko
- sekä henkilöt, jotka asianomistajana, todistajana tai asiantuntijana on tuomittu rikosasiassa rangaistukseen

Yleissääntönä on, että henkilö esitetään tilastossa yhtä monta kertaa kuin hänellä on edellä mainittuja ratkaisuja vuoden aikana (henkilöiden bruttomäärä). Toinen keskeinen tilastossa sovellettava esitystapa on niin sanottu tuomion päärikossääntö. Päärikos on tilastoinnissa käytettävä käsite. Päärikos määritellään täysin ohjelmallisesti sen jälkeen, kun vastaajan kaikille syyksi luetuille rikoksille sekä hylätyille ja rauenneille syyteille on saatu rikoskoodi.

Tuomioistuinratkaisut: Jos vastaajan ratkaisussa on useampi kuin yksi rikos tai hylätty syyte (syyksi luettujen rikosten, hylättyjen ja rauenneiden syyteiden yhteismäärä on suurempi kuin yksi), määritellään syytetyille tilastossa tuomion (syytekerran) päärikos seuraavilla kriteereillä. Niitä käytetään esitetyssä järjestyksessä niin pitkälle kuin päärikoksen määrittämiseksi on tarpeen.

1. Päärikos on rikos, joka on johtanut ankarimpaan (rangaistus)seuraamukseen. Käytetty ankaruusjärjestys on seuraava:
 - elinkautinen vankeus
 - määräaikainen ehdoton vankeus
 - aikaisempi ehdoton vankeus koskee tätäkin rikosta
 - valvontarangaistus
 - yhdyskuntapalvelu
 - aikaisempi yhdyskuntapalvelu koskee tätäkin rikosta
 - nuorisorangaistus
 - ehdollinen vankeus
 - aresti
 - poistumisrangaistus

- sakko
 - kurinpitosaakko
 - rikesakko
 - varoitus
 - rangaistukseen tuomitsematta jättäminen
 - syyte hylätty
 - syyte rauennut
 - tuomittu euromääräinen uhkasakko
2. Jos päärikos on vielä löytymättä, siksi valitaan rikos, jolla on ankarin laissa säädetty rangaistusasteikko (vankeusmaksimi, vankeusminimi, sakkomaksimi, sakkominimi).
 3. Eri rikoksista, joilla on laissa sama rangaistusasteikko, päärikos valitaan rikosnimikkeiden ensisijaisuussääntöjen avulla. Säännöt pidetään samoina vuodesta toiseen.
 4. Kriteerien 1-3 suhteen samanlaisista rikoksista valitaan tekoajaltaan viimeisin, tai jos niitä on useita jokin niistä

Jos vastaajalla on ratkaisussa vain yksi rikos tai hylätty syyte, se on tietenkin tuomion päärikos.

Vaikka tuomion päärikos onkin yleisimmin käytetty tilastoyksikkö, tilastosta on saatavissa myös kaikkien syyksi luettujen rikosten ja hylättyjen syytteiden määrät rikoksittain.

Rangaistusmääräykset: Jos sakko on yhteinen kahdesta tai useammasta eri rikkomuksesta, rangaistusmääräyksen päärikos määritellään edellä mainituilla kriteereillä 2 ja 3.

Rikesakot: Jos samalla kertaa olisi määrättävä kahdesta tai useammasta rikkomuksesta rikesakko, määrätään rikesakko lain mukaan siitä rikkomuksesta, josta on säädetty ankarin rikesakko. Tilaston perusaineistosta saadaan aina vain yksi rikkomuksen laatu ja määräyksen perusteena oleva lainkohta, joten päärikosta ei määritellä.

2. Tilastotutkimuksen menetelmäkuvaus

Syytetyt, tuomitut ja rangaistukset -tilasto on kokonaistutkimus. Tilasto perustuu pääasiassa kolmeen rekisteriin: tuomiolauselmajärjestelmän rikosasiainrekisteriin (TL/RAR), rangaistusmääräysrekisteriin ja rikesakkorekisteriin. Liiketoimintakieltoja täydennetään lisäksi liiketoimintakieltorekisteristä. Rekisterinpitäjänä näissä kaikissa on oikeusrekisterikeskus.

Tuomiolauselmajärjestelmän rikosasiainrekisteriin rekisteröityjen ryhmiä ovat rikostuomioiden vastaajat sekä siviiliasioissa valtiolle korvausvelvollisiksi tuomitut vastaajat. Näihin liittyviä tietoja ja tietoryhmiä rekisterissä ovat tuomion vastaajakohtaiset lopputulokset, tuomiolauselmat (asian, ratkaisun ja tuomiolauselman tunnustiedot, henkilön tiedot); tuomion lopputulos vastaajan osalta (syyksi luetut rikokset, rangaistusseuraamukset, lainkohdat, muut rikosoikeudelliset seuraamukset, hylätyt syytekohtat, korvausvelvollisuus, muut lausunnot, tutkimatta jättäminen, asian raukeaminen, tuomion lainvoimaisuus vastaajan osalta, tuomiolauselman jakelu viranomaisille). Järjestelmän säännönmukaisia tietolähteitä ovat käräjäoikeuden istuntokäsittelyn ja tuomion, ja vastaavasti hovioikeuden istuntokäsittelyn ja tuomion, pohjalta syntyvät tuomiolauselmasovelluksen tapahtumatiedot. Tuomioistuimet siirtävät tiedot rikosasiainrekisteriin tuomiolauselmajärjestelmän tapahtumatiedostosta niin sanotulla vapauttamiskomennolla. Lisäksi rekisteriin tallennetaan tietoja muissa pohjoismaissa tuomituista sakkotäytäntöpanolain nojalla perittävästä seuraamuksista sekä Suomen viranomaisten maksettaviksi määräämistä uhkasakoista. (Oikeusministeriön työryhmämietintöjä 2004:11, s. 4)

Tilastokeskuksella on käytössä sovellus, jossa tuomiolauselmajärjestelmän rikosasiainrekisteriin ja rangaistusmääräysrekisteriin tallennetut tapaukset kooditetaan, tarkistetaan sekä tarvittaessa muokataan vuosittaisten tilastoaineistojen valmistamista varten. Sovelluksesta käytetään nimitystä TUTI eli Tuomiolauselmajärjestelmä Tilastokeskukselle. Sovellus on luotu oikeushallinnon tuomiolauselmajärjestelmän kylkeen käyttäen identtisiä välineitä ja käytäntöjä TL-järjestelmän kanssa. Sovellus on otettu tuotantokäyttöön huhtikuussa 1990. Rangaistusmääräysten käsittely lisättiin TUTI:in vuonna 1992.

Poiminta oikeushallinnon rekistereistä

Käräjäoikeuksien ja hovioikeuksien henkilökohtaiset ilmoitukset ratkaisuihin siirretään TUTI-sovellukseen viikoittain tuomiolauselmajärjestelmän rikosasiainrekisteristä. Yhteisiä ilmoituksia ei poimita. Myöskään siviili-, riita- tai hakemusasiassa korvausvelvollisen asianomaisasemassa olevia ei poimita.

Rangaistuspäätökset poimitaan rangaistuspäätöskirjastoista ratkaisuvuosittain TUTI-sovellukseen seuraavan vuoden keväällä.

Rikesakkoasiat poimitaan rikesakkojen rekisteristä ratkaisuvuosittain seuraavan vuoden keväällä. Tätä aineistoa ei käsitellä TUTI-sovelluksessa. Alioikeudessa määrätty rikesakot perustuvat tuomiolauselmajärjestelmän tietoihin vuodesta 2005 lähtien.

Kooditus, tarkistus ja muokkaus TUTI-sovelluksessa

Tilastoinnin kannalta rekistereissä on seuraavia teknisiä puutteita:

- Monet keskeiset tiedot eivät ole saatavissa koodeina. Tilastokeskus koodittaa laajoilla hakemistoilla syyksi luetut rikokset, kansalaisuuden ja osan tekoajoista. Lähdeaineistoissa syyksi luettu rikos on tekstinä ja sovellettuna lainkohtana. Rikoskoodi johdetaan lainkohdista. Kaikki hylätyt syytteet ja sillensä jätetyt asiat käsitellään manuaalisesti tekstin perusteella.
- Osa lainkohdista on vapaassa tekstimuodossa, jolloin tapaus käsitellään manuaalisesti
- Kaikilla tilastointiin tarkoitetuilla tiedoilla ei ole määriteltyä muotoa tai paikkaa järjestelmässä, mikä vaikeuttaa tietojen keräämistä.
- Tarkistukset, jotka nyt tehdään rekisteriin syöttövaiheessa, eivät riitä tilastoaineistolle, vaan sille tehdään huomattava määrä omia ristiintarkistuksia.

3. Tietojen oikeellisuus ja tarkkuus

Tilaston peittävyys on kattava, koska täytäntöönpano- ja rekisteriviranomaiset käyttävät samoja lähderekistereitä. Tilaston laatu on sidoksissa lähderekistereiden laatuun. Tilastotietoja voidaan pitää hyvin luotettavina, sillä rekistereiden puutteita ja virheitä korjataan tarkistamalla tilastoaineistoa erittäin laajoilla ristiintarkistuksilla. Esimerkiksi rikokset ja rangaistukset tarkistetaan aina keskenään. Joissakin tiedoissa puuttuvan tiedon osuus on korkea; esimerkiksi rangaistuksen tuomitsematta jättämisissä lainkohta puuttuu noin joka seitsemännessä tapauksessa. Lisäksi syytetyn useampi sama rikossyyte saatetaan kirjata lähdeaineistossa yhdeksi syytekohtakoodiksi. Mahdollinen tilastovaikutus syntyy vain, jos syytteitä tarkastellaan niiden kokonaislukumäärän, eikä ns. päärikossäännön mukaan.

Rikoksia luokiteltaessa jokaisella lainsäädännössä esiintyvällä erillisellä rangaistussäännöksellä on oma rikoskoodinsa ja -nimikkeensä. Nimikkeistö koostuu toisaalta rikoslain rikoksista ja toisaalta sen ulkopuolisista rikoksista. Rikoksen yritys esitetään lähes aina omalla nimikkeellään. Sen sijaan avunantoa ja yllytystä rikokseen ei esitetä omalla nimikkeellään, vaan sen rikoksen nimikkeellä, johon osallisuudesta on kysymys. Jokaisesta syyksi luetusta rikoksesta on kuitenkin saatavissa erillisinä tietoina, onko siihen sovellettu lainkohtaa RL 5:6§ tai 6:8§1/3 (avunanto) tai RL 5:5§ (yllytys).

Luokitus on ollut rakenteeltaan samanmuotoinen vuodesta 1977 lähtien. Sitä päivitetään vuosittain lainsäädännössä tapahtuvilla muutoksilla. Yksityiskohtaisen rikosnimikkeistön lisäksi tilastossa käytetään myös karkeampaa luokitusta.

4. Julkaistujen tietojen ajantasaisuus ja oikea-aikaisuus

Syytetyt, tuomitut ja rangaistukset -tilasto tuotetaan vuosittain ja se valmistuu seuraavan vuoden loppuun mennessä. Tiedot ovat lopullisia ja kuvaavat edellisen kalenterivuoden aikana tuomittuja tai määrättyjä rangaistuksia ja muita rikosseuraamuksia.

5. Tietojen saatavuus ja läpinäkyvyys/selkeys

Tietoja syytetyistä, tuomituista ja rangaistuksista on saatavissa veloitusetta Tilastokeskuksen verkkopalvelusta aihealueelta Oikeus, Syytetyt, tuomitut ja rangaistukset -tilaston taulukot-osion StatFin-tietokantapalvelusta (<http://pxweb2.stat.fi>). Oikeustilastollista vuosikirjaa ei ole julkaistu painettuna

versiona vuoden 2010 jälkeen, mutta kirjan taulukoita vastaavat tiedot ovat saatavissa Tilastokeskuksesta. Myös päivitetty rikosnimikkeistö on saatavilla pyydettyä.

Syytetyt, tuomitut ja rangaistukset -tilaston vuosiaineiston pohjalta muodostettu uusintarikollisuusrekisteri päivitetään vuoden 2012 tiedoilla.

6. Tilastojen vertailukelpoisuus

Lainmuutokset vaikeuttavat rikoskohtaista vertailua eri vuosina. Rikoslain rikossäännökset on uudistettu monessa osassa alkaen vuonna 1991. Vankeus- ja sakkorangaistuksen tuomitseminen usean rikoksen tapauksessa muuttui 1.4.1992. Nykyisen lainsäädännön mukaan tuomitaan pääsääntöisesti vain yksi yhteinen vankeus- tai sakkorangaistus. Aiemmin, jos rikolliset teot eivät olleet tehty yhdellä teolla eivätkä ne olleet saman rikoksen jatkamista, kustakin rikoksesta tuomittiin eri rangaistus, niin sanottu yksikkörangaistus. Jos eri rikoksista oli tuomittu kaksi tai useampia määräaikaista vankeusrangaistuksia, ne yhdistettiin lisäämällä ankarimpaan yksikkörangaistukseen tai, jos kahdesta tai useammasta rikoksesta oli tuomittu yhtäläinen ankarin rangaistus, johonkin niistä enintään puolet muista rangaistuksista. Jos joku tuomittiin samalla kertaa kahteen tai useampaan sakkoon, laskettiin sakot täysin määrin yhteen.

Yhteisen vankeusrangaistuksen määräämisestä jälkikäteen luovuttiin 1.10.1997. Vanhan lain mukaan, jos ehdottomaan vankeusrangaistukseen tuomittua syytettiin hänen ennen tämän rangaistuksen tuomitsemista tekemästään muusta rikoksesta, rangaistus oli määrättävä niin kuin kaikki nämä rikokset olisi saatettu samalla kertaa tuomioistuimen käsiteltäväksi. Uusien säännösten mukaan kyseessä olevassa tapauksessa aikaisempaa päätöstä ei enää pureta rangaistuksen osalta. Sen sijaan määrätessään uudesta rikoksesta uutta rangaistusta tuomioistuin voi ottaa aikaisemman ehdottoman vankeusrangaistuksen kohtuuden mukaan huomioon rangaistusta alentavana tai lieventävänä seikkana. Vastaavasti aikaisempi yhdyskuntapalvelurangaistus voidaan ottaa huomioon uutta rangaistusta tuomittaessa. Uusiin säännöksiin sisältyy myös mahdollisuus alittaa vankeudelle laissa jostakin rikoksesta säädetty erityinen vähimmäisaika. Lisäksi kuten ennenkin aikaisempi rangaistus voidaan katsoa sellaisenaan riittäväksi seuraamukseksi myös myöhemmin käsiteltäväksi tulleesta rikoksesta.

Vuoden 2004 alusta tulivat voimaan rikoslain uudistetut 3–6 luvut. Uudistus koski kaikkien rikosten yhteisiä säännöksiä eli niin sanottuja rikosoikeuden yleisiä oppeja rangaistuksen määrään ja laatuun vaikuttavista periaatteista ja perusteista. Uudet säännökset perustuvat varsin pitkälle aikaisempaan oikeuskäytäntöön.

Uusi rangaistuslaji valvontarangaistus tuli voimaan 1. marraskuuta 2011. Enintään kuuden kuukauden pituiseen ehdottomaan vankeusrangaistukseen tuomittu voidaan tietyin edellytyksin vankeuden sijasta tuomita samanpituiseen valvontarangaistukseen. Valvontarangaistus sijoittuu siis ankaruudeltaan yhdyskuntapalvelun ja ehdottoman vankeuden väliin. Tarkemmin valvontarangaistuksesta säädetään valvontarangaistuksesta annetussa laissa (330/2011). Valvontarangaistuksen ehtojen toistuva tai vakava rikkomisen johtaa rangaistuksen muuntamiseen ehdottomaksi vankeudeksi.

Keskeisin tilastoyksikkö on ollut vuodesta 1971 lähtien tuomitsemiskerran päärikos (henkilöiden bruttomäärä).

Tilasto on julkaistu vuodesta 1891 lähtien Suomen virallisen tilaston sarjoissa SVT XXIII ja Oikeus seuraavilla nimillä:

- 1891–1916 Oikeustoimi
- 1917–1924 Oikeustilasto
- 1925–1926 Rikollisuus
- 1927–1937 Rikollisuus II. Syytetyt
- 1938–1950 Rikollisuus II.
- 1951–1954 Oikeustilastoa B. Tuomioistuinten rikollisuustilasto
- –1990 Tuomioistuinten tutkimat rikokset (SVT XXIII B tai Oikeus)
- 1991–2009 Oikeustilastollinen vuosikirja (luku 6) (Oikeus)

Aikaisemmin, vuosilta 1839–1879 tuotettiin prokuraattorin toimituskunnassa käsinkirjoitettu tilasto. Ensimmäinen painettu ja julkaistu oikeus- ja rikostilasto on Keisarillisen Senaatin Prokuraattorin alamaissa kertomuksessa rikos- ja siviilijutuista vuodelta 1880. Kertomus julkaistiin Helsingissä 1882.

Vuodesta 1891 alkaen liitettiin prokuraattorin kertomus Suomen viralliseen tilastoon. Vuonna 1892 oikeus- ja rikostilasto siirrettiin prokuraattorin toimituskunnasta vastaperustettuun oikeustoimituskuntaan; myöhemmin tilastoista huolehti oikeusministeriö. Vuodesta 1940 lähtien tilasto on laadittu tilastollisessa päätoimistossa ja Tilastokeskuksessa.

7. Yhtenäisyys

Syytetyt, tuomitut ja rangaistukset – tilasto on Suomessa ainoa kattava ja säännöllisesti tehtävä tilasto eri rikoksista tuomituista rangaistuksista ja muista seuraamuksista sekä niiden määristä.

Käräjäoikeuksien toimialueet muuttuivat 1.1.2010. Tuolloin aloitti toimintansa 27 käräjäoikeutta aiemman 51 sijaan. Osa vanhoista käräjäoikeuksista säilyi ennallaan, mutta suurimmassa osassa sekä nimi että toimialue muuttuivat. Uudet käräjäoikeuksien toimialueet noudattavat pääasiassa maakuntarajoja. Uudet käräjäoikeudet on lueteltu laissa käräjäoikeuslain muuttamisesta (1751/2009). Tilastokeskuksen Syytetyt, tuomitut ja rangaistukset -tilaston kotisivun tietokantataulukossa on saatavilla tilastotietoja uudella käräjäoikeusluokituksella vuodesta 2009 alkaen. Vanhalla käräjäoikeusluokituksella tietoja on mahdollista saada vuosilta 2002-2009.

Lisätietoja

Miina Keski-Petäjä 09 1734 3240

Salla Tuominiemi 09 1734 3242

Vastaava tilastojohtaja:

Riitta Harala

rikos@tilastokeskus.fi

http://tilastokeskus.fi/syytetyt_tuomitut_ja_rangaistukset

Lähde: Syytetyt, tuomitut ja rangaistukset 2012, Tilastokeskus

Asiakaspalaute: www.tilastokeskus.fi/palaute

Tietopalvelu ja viestintä, Tilastokeskus
puh. 09 1734 2220
www.tilastokeskus.fi

Julkaisutilaukset, Edita Publishing Oy
puh. 020 450 05
asiakaspalvelu.publishing@edita.fi
www.editapublishing.fi

ISSN 1796-0479
= Suomen virallinen tilasto
ISSN 1798-6680 (pdf)